

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

**ПРАКТИКУМ З ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПУБЛІЧНОГО
СЕКТОРУ**

**Методичні вказівки та рекомендації до вивчення навчальної дисципліни
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 292
«Міжнародні економічні відносини»**

Одеса

2023

УДК 334.012 : 004.738.5 (076)

П 364

Рецензенти:

Якубовський С.О. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова;

Шмагіна В.В. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології (Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.)

Практикум з проблем управління фінансами публічного сектору: методичні вказівки та рекомендації до вивчення навчальної дисципліни [електронний ресурс] / Ю.О. Ніколаєв. – Одеса, 2023. 34 с.

Методичні вказівки написані відповідно до програми навчальної дисципліни «Практикум з проблем управління фінансами публічного сектору», що викладається здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 292 «Міжнародні економічні відносини». Основна мета методичних вказівок – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на аудиторних заняттях та у процесі самостійної роботи. Матеріал представлено у розрізі змістових модулів та тем.

ЗМІСТ

1.	Вступ	4
2.	Зміст навчального матеріалу	6
3.	Тематика лабораторних занять.....	9
4.	Навчально-методичні матеріали	15
5.	Рекомендована література	20
	Додаток А. Основні терміни і поняття	21
	Додаток Б. Тести для самостійної перевірки знань.....	26

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна «Практикум з проблем управління фінансами публічного сектору» належить до вибіркових дисциплін та є складовою фахової підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 292–Міжнародні економічні відносини.

Дисципліна викладається у першому семестрі на другому курсі навчання здобувачів вищої освіти за програмою підготовки магістрів. Для опанування навчальної дисципліни програмою передбачено 3 кредита ECTS (90 академічних годин). Аудиторне навантаження на денній формі навчання складає: лабораторні заняття – 30 годин, самостійна робота–60 годин. Курс „Практикум з проблем управління фінансами публічного сектору ” складається з трьох змістовних модулів, сукупність яких відповідає проблемному полю цієї науки. Форма підсумкового контролю знань здобувачів – залік.

Мета дисципліни – оволодіння студентами теоретичними знаннями та набуття ними практичних навичок з використання методів та інструментарію управління фінансами публічного сектору для ефективного фінансового забезпечення й функціонування державних і місцевих органів влади та організацій (підприємств, установ), а також їхньої взаємодії з приватним сектором, з метою забезпечення виконання своїх функцій.

Завдання дисципліни: оволодіння теоретичними та організаційними основами функціонування публічних фінансів як елементу фінансової системи економічного розвитку держави, а також ключових відмінностей публічних, державних та приватних фінансів; вивчення фінансового законодавства та нормативних актів, що регулюють функціонування публічних фінансів на міжнародному і національному рівнях; вивчення основ формування фінансової політики держави та органів місцевого самоврядування з урахуванням ключових факторів трансформації сфери оподаткування, розподілу бюджетних видатків, особливостей економічної діяльності на державному та місцевому рівнях тощо; засвоєння методики визначення платоспроможності, транспарентності та стійкості публічних фінансів, набуття навичок по застосуванню процедур надання фінансового вирівнювання та використання фінансово-кредитних інструментів публічних фінансів з метою наповнення централізованих фондів фінансових ресурсів; набуття необхідних знань щодо сучасного інформаційного забезпечення управління публічними фінансами з урахуванням основ електронного урядування та електронної демократії з метою забезпечення контролю за використанням фінансів публічного сектору; набуття практичних навичок з організації та планування публічних доходів та видатків; виконання комплексу процедур з аналізу та моніторингу ключових позицій країни на міжнародному та світовому рівні; набуття необхідних знань та практичних навичок щодо використання результатів моніторингу фінансів публічного сектору у процесі прийняття управлінських рішень державними і місцевими органами влади та організаціями (підприємствами, установами), а також організації їхньої взаємодії з приватним сектором.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- основні принципи, технології, форми, методи, механізми та процедури бюджетного планування;
- теоретичні засади публічних фінансів, інструментарій системного аналізу показників державного бюджету;
- показники економічного та соціального розвитку на рівні території, галузі та відповідних господарських структур;
- порядок підготовки інформації, яка потрібна для прийняття управлінських рішень в сфері публічних фінансів;
- основні інструменти адміністрування процесу реалізації демократичного врядування на загальнодержавному, територіальному і галузевому рівнях управління.

вміти:

- організувати діяльність органів фінансового забезпечення на державному та місцевому рівнях;
- готувати програмні документи (стратегії, програми, концепції), виходячи із оцінки ресурсного забезпечення;
- розробляти прогнози можливих наслідків порушення макроекономічної рівноваги та їх впливу на поведінку економічних суб'єктів на основі аналізу макроекономічних показників;
- організувати своєчасне виконання зобов'язань перед державним бюджетом, виходячи з чинного законодавства, використовуючи механізми співпраці з банками, страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Змістовий модуль 1. «Економічна сутність фінансів публічного сектору та нормативно-правова база їх функціонування»

Тема 1. Роль держави та її функції в економічному розвитку. Природа публічних фінансів. Публічні фінанси як елемент фінансової системи.

Визначення необхідності державного регулювання економіки у сучасних умовах. Типи регулювання економічних систем. Мета державного регулювання економіки. Класичні цілі державного регулювання економіки. Регулювання розвитку господарських систем. Мета державного втручання в економіку. Об'єкти та суб'єкти державного регулювання економіки. Погляди представників класичної та неокласичної шкіл економічної теорії на функції держави. Основні форми державного регулювання. Принципи та методи (правові, адміністративні, економічні) державного регулювання економіки. Генезис терміну «публічні фінанси». Історичні та економічні передумови виникнення публічних фінансів. Економічна природа та сутність публічних фінансів. Елементи об'єктивного та суб'єктивного змісту публічних фінансів. Аспекти сутності та змісту публічних фінансів. Ознаки публічних фінансів. Класифікація публічних фінансів. Функції публічних фінансів. Концепції розуміння фінансової системи. Принципи побудови публічної фінансової системи. Специфічні риси публічної фінансової системи. Основні структурні елементи фінансової системи України. Основні ланки сучасної системи публічних фінансів України. Ознаки публічних фондів коштів. Класифікація публічних фондів коштів. Централізовані і децентралізовані фонди. Фонди соціального страхування.

Тема 2. Ключові відмінності публічних, державних та приватних фінансів. Нормативно-правова база функціонування публічних фінансів.

Публічний інтерес та його характеристика. Публічність як передумова публічного інтересу. Види публічного інтересу. Види державного інтересу. Приватний інтерес як складова публічного інтересу. Риси державних фінансів. Відмінності між публічними, державними і приватними фінансами. Фінансове право та його характеристика. Методи фінансового права. Об'єкти і суб'єкти фінансових правовідносин. Особливості фінансових правовідносин. Рівні джерел фінансового права. Класифікація джерел права. Конституція України як основне джерело фінансового права. Нормативно-правові акти з публічних фінансових відносин.

Тема 3. Державна фінансова політика та механізм її реалізації.

Фінансова політика як складова частина економічної політики держави. Зміст та завдання фінансової політики. Складові фінансової політики. Принципи фінансової політики. Типи фінансової політики. Фінансова стратегія і фінансоватактика. Поняття та структура фінансового механізму. Функції фінансового механізму.

Змістовий модуль 2. «Публічні фінанси органів місцевого самоврядування та фонди задоволення суспільних потреб»

Тема 4. Державні публічні доходи та видатки. Місцеві фінанси у складі фінансової системи України.

Публічні доходи та їх ознаки. Класифікація публічних доходів. Методи мобілізації доходів публічної сфери. Обов'язкові платежі як складова публічних доходів. Сутність, призначення та ознаки публічних видатків. Аспекти публічних видатків. Класифікація публічних видатків. Зв'язок функцій держави та публічних видатків. Структура кодування програмної класифікації видатків державного бюджету. Розпорядники видатків публічного сектору. Сутність, значення та особливості місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів. Структурні елементи системи місцевих фінансів. Основні призначення місцевих фінансів. Поняття категорії місцевих бюджетів. Особливості місцевих бюджетів, як категорії фінансових відносин. Склад фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Видатки та доходи місцевих органів влади. Склад та джерела доходів місцевих бюджетів. Сутність та складові системи місцевих бюджетів. Реформа міжбюджетних відносин.

Тема 5. Публічні фінанси у міжбюджетних відносинах. Бюджетна децентралізація. Фінансове вирівнювання.

Мета міжбюджетних відносин. Об'єкти і суб'єкти міжбюджетних відносин. Основні моделі регулювання міжбюджетних відносин. Принципи організації міжбюджетних відносин. Форми міжбюджетних відносин. Підходи до бюджетного регулювання. Відмінність нової моделі офіційних трансфертів. Способи фінансового вирівнювання. Перспективи розвитку міжбюджетних відносин. Сутність та мета децентралізації. Нормативно-правові акти реформи місцевого самоврядування. Форми децентралізації. Завдання та головні принципи децентралізації. Мета реформи місцевого самоврядування в Україні. Основні цілі децентралізації в Україні. Переваги та недоліки децентралізації. Сутність, значення та принципи фінансового вирівнювання. Форми фінансового вирівнювання. Види та функції міжбюджетних трансфертів. Поняття, особливість та види дотацій вирівнювання. Кошик доходів. Види субвенції та їх значення. Принципи надання субвенцій. Субвенції місцевим бюджетам та з місцевих бюджетів. Кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів.

Тема 6. Фонди цільових фінансових ресурсів на задоволення суспільних інтересів.

Сутність та необхідність цільових фондів. Класифікація фондів фінансових ресурсів. Характерні ознаки державних фондів. Сутність бюджетних цільових фондів. Фонд соціального захисту інвалідів. Сутність та напрями діяльності інноваційного фонду. Фонд охорони навколишнього природного середовища. Сутність позабюджетних фондів соціального страхування. Пенсійний фонд України та джерела його формування. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Фонд соціального страхування України, його мета.

Змістовий модуль 3. «Фінансовий менеджмент, інформаційне забезпечення та контроль публічних фінансів»

Тема 7. Фінансово-кредитні інструменти публічних фінансів.

Поняття та сутність державного кредиту. Необхідність державного кредиту. Функції кредиту. Види та форми кредиту. Відмінності державного кредиту від комерційного та банківського. Сутність та класифікація державного боргу. Вплив державного боргу на економіку. Методи управління державним боргом. Поняття обслуговування та погашення державного боргу. Вартість та коефіцієнт обслуговування боргу. Джерела погашення.

Тема 8. Платоспроможність, транспарентність і стійкість публічних фінансів. Фінансовий менеджмент та контроль публічних фінансів.

Ризики публічних фінансів. Бюджетні ризики. Напрями оцінювання фіскальної політики. Критерії вибору фіскальних індикаторів. Індикатори оцінки постійної фіскальної політики. Ключові принципи транспарентності бюджетної інформації. Концептуальні засади забезпечення бюджетної транспарентності. Рекомендації МВФ і ОЕСР щодо підготовки бюджетних звітів та зменшення ризиків для публічних фінансів.

Поняття і мета фінансового менеджменту публічних фінансів. Об'єкт, суб'єкти і предмет фінансового менеджменту публічних фінансів. Функції фінансового менеджменту у публічній сфері. Класифікація нормативно-правових інструментів управління публічними фінансами. Мета і складові елементи державних стратегій. Державні стратегії у сфері публічних фінансів. Проблеми в управлінні публічними фінансами та їх причини. Модель «належного управління публічними фінансами». Напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами.

Поняття державного та публічного фінансового контролю. Об'єкт та предмет публічного фінансового контролю. Завдання публічного контролю. Класифікація публічного фінансового контролю. Відомчий фінансовий контроль. Система органів публічного фінансового контролю. Правова база публічного фінансового контролю.

Тема 9. Сучасне інформаційне забезпечення управління публічними фінансами.

Значення інформаційного забезпечення в управлінні публічними фінансами. Особливості інформації. Система інформаційного забезпечення управління публічними фінансами. Завдання інформаційного забезпечення. Об'єкти інформаційних відносин. Мета синхронізації інформації. Поняття електронного урядування та електронної демократії. Послуги сервісу Дія. Сутність та мета порталу Prozzoro.

3. ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторне заняття 1.

Тема 1. Роль держави та її функції в економічному розвитку. Природа публічних фінансів. Публічні фінанси як елемент фінансової системи.

Питання для обговорення:

Типи регулювання економічних систем. Мета державного регулювання економіки. Класичні цілі державного регулювання економіки. Регулювання розвитку господарських систем. Мета державного втручання в економіку. Об'єкти та суб'єкти державного регулювання економіки. Погляди представників класичної та неокласичної шкіл економічної теорії на функції держави. Основні форми державного регулювання. Принципи та методи (правові, адміністративні, економічні) державного регулювання економіки. Генезис терміну «публічні фінанси». Історичні та економічні передумови виникнення публічних фінансів. Економічна природа та сутність публічних фінансів. Елементи об'єктивного та суб'єктивного змісту публічних фінансів. Аспекти сутності та змісту публічних фінансів. Ознаки публічних фінансів. Класифікація публічних фінансів. Функції публічних фінансів. Концепції розуміння фінансової системи. Принципи побудови публічної фінансової системи. Специфічні риси публічної фінансової системи. Основні структурні елементи фінансової системи України. Основні ланки сучасної системи публічних фінансів України. Ознаки публічних фондів коштів. Класифікація публічних фондів коштів.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 2.

Тема 2. Ключові відмінності публічних, державних та приватних фінансів.

Нормативно-правова база функціонування публічних фінансів.

Питання для обговорення:

Публічність як передумова публічного інтересу. Види публічного інтересу. Види державного інтересу. Приватний інтерес як складова публічного інтересу. Риси державних фінансів. Відмінності між публічними, державними і приватними фінансами. Фінансове право та його характеристика. Методи фінансового права. Об'єкти і суб'єкти фінансових правовідносин. Особливості фінансових правовідносин. Рівні джерел фінансового права. Класифікація джерел права. Конституція України як основне джерело фінансового права.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 3.

Тема 3. Державна фінансова політика та механізм її реалізації.

Питання для обговорення:

Фінансова політика як складова частина економічної політики держави. Зміст та завдання фінансової політики. Складові фінансової політики. Принципи фінансової політики. Типи фінансової політики. Фінансова стратегія і фінансоватактика. Поняття та структура фінансового механізму. Функції фінансового механізму.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 4.

Тема 4. Державні публічні доходи та видатки. Місцеві фінанси у складі фінансової системи України.

Питання для обговорення:

Класифікація публічних доходів. Методи мобілізації доходів публічної сфери. Обов'язкові платежі як складова публічних доходів. Сутність, призначення та ознаки публічних видатків. Аспекти публічних видатків. Класифікація публічних видатків. Зв'язок функцій держави та публічних видатків. Структура кодування програмної класифікації видатків державного бюджету. Розпорядники видатків публічного сектору. Сутність, значення та особливості місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів. Структурні елементи системи місцевих фінансів. Основні призначення місцевих фінансів. Поняття категорії місцевих бюджетів. Особливості місцевих бюджетів, як категорії фінансових відносин. Склад фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Видатки та доходи місцевих органів влади. Склад та джерела доходів місцевих бюджетів. Сутність та складові системи місцевих бюджетів.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 5.

Тема 5. Публічні фінанси у міжбюджетних відносинах. Бюджетна децентралізація. Фінансове вирівнювання.

Питання для обговорення:

Об'єкти і суб'єкти міжбюджетних відносин. Основні моделі регулювання міжбюджетних відносин. Принципи організації міжбюджетних відносин. Форми міжбюджетних відносин. Підходи до бюджетного регулювання. Відмінність нової моделі офіційних трансфертів. Способи фінансового вирівнювання. Перспективи розвитку міжбюджетних відносин. Сутність та мета децентралізації. Нормативно-правові акти реформи місцевого самоврядування. Форми децентралізації. Завдання та головні принципи децентралізації. Мета реформи місцевого самоврядування в Україні. Основні цілі децентралізації в Україні. Переваги та недоліки децентралізації. Сутність, значення та принципи фінансового вирівнювання. Форми

фінансового вирівнювання. Види та функції міжбюджетних трансфертів. Поняття, особливості та види дотацій вирівнювання. Кошик доходів. Види субвенції та їх значення. Принципи надання субвенцій. Субвенції місцевим бюджетам та з місцевих бюджетів.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 6.

Тема 6. Фонди цільових фінансових ресурсів на задоволення суспільних інтересів.

Питання для обговорення:

Класифікація фондів фінансових ресурсів. Характерні ознаки державних фондів. Сутність бюджетних цільових фондів. Фонд соціального захисту інвалідів. Сутність та напрями діяльності інноваційного фонду. Фонд охорони навколишнього природного середовища. Сутність позабюджетних фондів соціального страхування. Пенсійний фонд України та джерела його формування. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 7.

Тема 7. Фінансово-кредитні інструменти публічних фінансів.

Питання для обговорення:

Необхідність державного кредиту. Функції кредиту. Види та форми кредиту. Відмінності державного кредиту від комерційного та банківського. Сутність та класифікація державного боргу. Вплив державного боргу на економіку. Методи управління державним боргом. Поняття обслуговування та погашення державного боргу. Вартість та коефіцієнт обслуговування боргу.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 8.

Тема 8. Платоспроможність, транспарентність і стійкість публічних фінансів. Фінансовий менеджмент та контроль публічних фінансів.

Питання для обговорення:

Бюджетні ризики. Напрями оцінювання фіскальної політики. Критерії вибору фіскальних індикаторів. Індикатори оцінки постійної фіскальної політики. Ключові принципи транспарентності бюджетної інформації. Концептуальні засади забезпечення бюджетної транспарентності. Рекомендації МВФ і ОЕСР щодо підготовки бюджетних звітів та зменшення ризиків для публічних фінансів. Поняття

і мета фінансового менеджменту публічних фінансів. Об'єкт, суб'єкти і предмет фінансового менеджменту публічних фінансів. Функції фінансового менеджменту у публічній сфері. Класифікація нормативно-правових інструментів управління публічними фінансами. Мета і складові елементи державних стратегій. Державні стратегії у сфері публічних фінансів. Проблеми в управлінні публічними фінансами та їх причини. Модель «належного управління публічними фінансами». Напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами. Поняття державного та публічного фінансового контролю. Об'єкт та предмет публічного фінансового контролю. Завдання публічного контролю. Класифікація публічного фінансового контролю. Відомчий фінансовий контроль. Система органів публічного фінансового контролю.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 9.

Тема 9. Сучасне інформаційне забезпечення управління публічними фінансами.

Питання для обговорення:

Особливості інформації. Система інформаційного забезпечення управління публічними фінансами. Завдання інформаційного забезпечення. Об'єкти інформаційних відносин. Мета синхронізації інформації. Поняття електронного урядування та електронної демократії. Послуги сервісу Дія.

Розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних вправ, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою.

Захист рефератів: доповідь та презентація.

Лабораторне заняття 10.

Контрольна робота.

Основні питання, які виносяться на контрольну роботу (тестування):

1. Обґрунтуйте необхідність державного регулювання економіки. Охарактеризуйте економічні функції держави в умовах ринкової економіки.
2. Розкрийте сутність принципів та методів державного регулювання економіки. Визначте передумови виникнення публічних фінансів.
3. Поясніть зміст поняття публічних фінансів та їх ознаки. Охарактеризуйте функції публічних фінансів.
4. Розкрийте сутність поняття фінансової системи та принципів її побудови. Визначте складові публічних фінансів.
5. Поясніть значення публічних фондів як матеріальної основи публічних фінансів. Охарактеризуйте особливості держави як ринкового агенту.
6. Охарактеризуйте публічний інтерес як головну особливість публічних фінансів. Назвіть відмінні риси державних і приватних фінансів.
7. Проведіть порівняльний аналіз публічних, державних та приватних фінансів. Що являє собою організаційна структура фінансової системи?

8. Охарактеризуйте органи системи управління публічними фінансами. Назвіть джерела фінансового права.
9. Визначте та охарактеризуйте ключові нормативно-правові акти щодо публічних фінансових відносин. Які існують рівні джерел фінансового права?
10. Які є об'єкти і суб'єкти фінансових правовідносин?
11. Перерахуйте особливості фінансових правовідносин.
12. Розкрийте зміст категорії фінансова політика. Охарактеризуйте фінансову політику як складову частину економічної політики держави.
13. Визначте зміст та завдання фінансової політики. Перерахуйте основні складові фінансової політики.
14. Назвіть види і типи фінансової політики. Назвіть напрямки реалізації державної фінансової політики.
15. Охарактеризуйте сучасну діяльність Міністерства фінансів у сфері податкової політики та у сфері бухгалтерського обліку і аудиторської діяльності.
16. Розкрийте зміст категорії фінансовий механізм. Перелічіть основні складові фінансового механізму.
17. Розкрийте зміст категорії фінансова політика. Назвіть завдання та види фінансової політики. Перелічіть інструменти фінансової політики та опишіть механізм їх використання.
18. Визначте сутність монетарної політики та її мету. Назвіть інструменти монетарної політики.
19. Охарактеризуйте стабілізаційну політику держави та її особливості. Розкрийте сутність поняття інфляційне таргетування та особливості його застосування.
20. Охарактеризуйте стратегію макропруденційної політики Центрального банку. Визначте сутність поняття «коктейль «ринкове тремтіння»».
21. Визначте призначення й роль бюджету. Охарактеризуйте етапи бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях. З'ясуйте повноваження учасників бюджетного процесу.
22. Розкрийте сутність та методи бюджетного планування. Охарактеризуйте склад та структуру бюджетної системи. Охарактеризуйте порядок розгляду закону про Державний бюджет.
23. Розкрийте зміст категорій бюджетна програма, бюджетне асигнування, бюджетне зобов'язання. Охарактеризуйте форми бюджетного фінансування. Охарактеризуйте порядок звітування про виконання бюджету.
24. Охарактеризуйте сучасну діяльність Міністерства фінансів у сфері бюджетної політики. Розкрийте зміст категорії публічні доходи.
25. Назвіть джерела формування публічних доходів. Опишіть структуру державних видатків як частину публічних фінансів.
26. Розкрийте зміст категорії державне споживання. Основні методи мобілізації публічних доходів.
27. Поясніть ідею розподілу податкового навантаження. Охарактеризуйте зв'язок між податковим навантаженням і платоспроможністю.
28. Охарактеризуйте тенденції зміни державних видатків. Назвіть форми державної підтримки підприємств. Які існують ефективні форми і методи державної підтримки підприємств в умовах трансформаційної економіки?

29. Обґрунтуйте сутнісні характеристики фінансів місцевих органів влади. Які особливості фінансового забезпечення функцій місцевого самоврядування?
30. Охарактеризуйте поняття «децентралізація». В чому особливості реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади?

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій, підготовка та захист рефератів;
- наочні методи: мультимедійна презентація, демонстрування (у вигляді роздаткового / ілюстративного матеріалу);
- практичні методи: розв'язання задач (в т.ч. розрахункових задач), виконання ситуаційних вправ / обговорення проблемних ситуацій, підготовка і виступи з доповідями, обговорення доповідей.

Аудиторне навантаження на денній формі навчання складає: лабораторні заняття–30 годин, самостійна робота–60годин.

До самостійної роботи здобувачів відноситься: підготовка до лекцій та практичних занять, написання реферату (за однією із запропонованих тем) та підготовка презентації, розв'язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій, підготовка до поточного тестування; підготовка до контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Методи контролю знань студентів:

Поточний і періодичний контроль:

- усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей;
- письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами, тестів для самоперевірки, оцінювання розв'язання задач, виконання вправ;
- тестовий контроль: тестування бланкове за змістовними модулями.

Підсумковий контроль - залік

Критерії оцінювання

Поточний контроль									Підсумковий контроль	Сума балів
ЗМ 1			ЗМ 2			ЗМ 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
Разом за ЗМ 1: 30 балів			Разом за ЗМ 2: 30 балів			Разом за ЗМ 3: 30 балів				балів

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 - 100	A	зараховано
85 - 89	B	
75 - 84	C	
70 - 74	D	
60 - 69	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень
зараховано	90 - 100	Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, розгорнуто, обґрунтовано та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Студент демонструє чітке знання відповідних категорій, їх змісту, розуміння їх взаємозв'язку, правильно формулює тлумачення відповідних понять, демонструє знання змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, робить самостійні висновки. Студент вміє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення знань. Студент може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдань, виконує завдання не передбачені навчальною програмою, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, проявляє творчий підхід до виконання завдань при самостійній роботі.
зараховано	85 - 89	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну

		інформацію, але допускає неточності, які не є суттєвими для характеристики предмету питання та не впливають істотно на загальну характеристику того чи іншого явища (поняття). Студент має стійкі навички виконання завдань.
	75 - 84	Студент виявляє загалом високий рівень знань щодо всієї програми навчальної дисципліни, на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, але не вміє самостійно аналізувати деякі питання, не повністю переконливо аргументувати свої відповіді, допускає незначні неточності. Студент за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою навчальної дисципліни.
зараховано	70 - 74	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Студент знає основні поняття навчального матеріалу, але має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого та під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків. Студент має елементарні навички виконання завдань.
	60 - 69	Студент не повною мірою розуміє предмет навчальної дисципліни, наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів. Студент надає нечіткі характеристики відповідних явищ, викладає свої думки з істотним порушенням логіки подання матеріалу. Студент може використовувати знання лише в стандартних ситуаціях, має нестійкі навички виконання завдань, робить дуже багато теоретичних помилок.
незараховано з можливістю повторного складання	35 - 59	Студент не правильно розкриває сутність базових питань навчальної дисципліни, допускає грубі змістовні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно, безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого, не вміє сформулювати свою думку та викласти її в логічній послідовності, робити узагальнення та висновки. Студент здатний виконати лише частину завдань виключно за допомогою викладача. У студента відсутні сформовані уміння та навички.
незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0 - 34	Студент не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом, виконує лише елементи завдань, погребує постійної допомоги викладача.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Обґрунтуйте необхідність державного регулювання економіки. Охарактеризуйте економічні функції держави в умовах ринкової економіки.
2. Розкрийте сутність принципів та методів державного регулювання економіки. Визначте передумови виникнення публічних фінансів.
3. Поясніть зміст поняття публічних фінансів та їх ознаки. Охарактеризуйте функції публічних фінансів.
4. Розкрийте сутність поняття фінансової системи та принципів її побудови. Визначте складові публічних фінансів.
5. Поясніть значення публічних фондів як матеріальної основи публічних фінансів. Охарактеризуйте особливості держави як ринкового агенту.
6. Охарактеризуйте публічний інтерес як головну особливість публічних фінансів. Назвіть відмінні риси державних і приватних фінансів.
7. Проведіть порівняльний аналіз публічних, державних та приватних фінансів. Що являє собою організаційна структура фінансової системи?
8. Охарактеризуйте органи системи управління публічними фінансами. Назвіть джерела фінансового права.
9. Визначте та охарактеризуйте ключові нормативно-правові акти щодо публічних фінансових відносин. Які існують рівні джерел фінансового права?
10. Які є об'єкти і суб'єкти фінансових правовідносин?
11. Перерахуйте особливості фінансових правовідносин.
12. Розкрийте зміст категорії фінансова політика. Охарактеризуйте фінансову політику як складову частину економічної політики держави.
13. Визначте зміст та завдання фінансової політики. Перерахуйте основні складові фінансової політики.
14. Назвіть види і типи фінансової політики. Назвіть напрямки реалізації державної фінансової політики.
15. Охарактеризуйте сучасну діяльність Міністерства фінансів у сфері податкової політики та у сфері бухгалтерського обліку і аудиторської діяльності.
16. Розкрийте зміст категорії фінансовий механізм. Перелічіть основні складові фінансового механізму.
17. Розкрийте зміст категорії фіскальна політика. Назвіть завдання та види фіскальної політики. Перелічіть інструменти фіскальної політики та опишіть механізм їх використання.
18. Визначте сутність монетарної політики та її мету. Назвіть інструменти монетарної політики.
19. Охарактеризуйте стабілізаційну політику держави та її особливості. Розкрийте сутність поняття інфляційне таргетування та особливості його застосування.
20. Охарактеризуйте стратегію макропруденційної політики Центрального банку. Визначте сутність поняття «коктейль «ринкове тремтіння».
21. Визначте призначення й роль бюджету. Охарактеризуйте етапи бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях. З'ясуйте повноваження учасників бюджетного процесу.

22. Розкрийте сутність та методи бюджетного планування. Охарактеризуйте склад та структуру бюджетної системи. Охарактеризуйте порядок розгляду закону про Державний бюджет.

23. Розкрийте зміст категорій бюджетна програма, бюджетне асигнування, бюджетне зобов'язання. Охарактеризуйте форми бюджетного фінансування. Охарактеризуйте порядок звітування про виконання бюджету.

24. Охарактеризуйте сучасну діяльність Міністерства фінансів у сфері бюджетної політики. Розкрийте зміст категорії публічні доходи.

25. Назвіть джерела формування публічних доходів. Опишіть структуру державних видатків як частину публічних фінансів.

26. Розкрийте зміст категорії державне споживання. Основні методи мобілізації публічних доходів.

27. Поясніть ідею розподілу податкового навантаження. Охарактеризуйте зв'язок між податковим навантаженням і платоспроможністю.

28. Охарактеризуйте тенденції зміни державних видатків. Назвіть форми державної підтримки підприємств. Які існують ефективні форми і методи державної підтримки підприємств в умовах трансформаційної економіки?

29. Обґрунтуйте сутнісні характеристики фінансів місцевих органів влади. Які особливості фінансового забезпечення функцій місцевого самоврядування?

30. Охарактеризуйте поняття «децентралізація». В чому особливості реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади?

Політика щодо дедлайнів і перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (80 % від можливої максимальної кількості балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). Списування під час виконання контрольних заходів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування, тощо) навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій за погодженням з деканатом. Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гордей О.Д., Биховченко В.П., Ковальчук А.М. Державні цільові фонди: навч. посіб., 2-ге вид., онов. та доп. - Ірпінь: УДФСУ, 2020. - 350 с.
2. Єфименко Т.І. Бюджетна система України: навч. посіб. (тренінг-курс). - Київ: ДННУ, 2019. - 388с.
3. Луніна І.О., Бондарук Т.Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. - Київ: ДП «Інформ.-аналіт.агентство», 2019. - 304 с.
4. Маслій Н.Д., Дем'янчук М.А. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід: навч. посіб. - Одеса: Астропринт, 2022. – 384 с.
5. Наталенко Н. В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади: навч. модуль. Київ ІКЦ «Легальний статус», 2019. – 72 с.

Додаткова

1. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання: монографія. - К.: ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2020. – 440 с.
2. Миськів Г.В. Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях): навч. посіб. - Львів: Растр-7. - 2020. - 272 с.
3. Письменний В.В. Теоретико-методологічні аспекти формування місцевих бюджетів: монографія. - Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 468 с.
4. Транспарентність публічних фінансів — протидія корупції: монографія / за заг. редакцією д-ра екон наук І.О. Школьник і д-ра екон. наук Т.Г. Савченка. - Суми: видавництво «Ярославна», 2018. - 186 с.
5. Якобчук В., Симоненко Л., Довженко В. Економіка публічного сектору. - Київ: Ліра-К, 2021. - 496с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Державна аудиторська служба України. - URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>
2. Державна казначейська служба України. – URL :www.treasury.gov.ua
3. Державна служба статистики України. = URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служба фінансового моніторингу України. - URL: <http://www.sdfm.gov.ua/index.php?lang=uk>
5. Державна фіскальна служба України. - URL: <http://sfs.gov.ua>
6. Міністерство соціальної політики України. - URL: <http://www.mlsp.gov.ua>
7. Міністерство фінансів України. Open budget. - URL: <https://openbudget.gov.ua/>
8. Міністерство фінансів України. Spending: єдиний веб-портал використання публічних коштів. - URL: <https://spending.gov.ua/new/disposers>
9. Про портал «Децентралізація». - URL: <https://decentralization.gov.ua/>
10. Рахункова палата України. - URL: <http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/index>.
11. Фонд соціального захисту інвалідів. – URL: <https://www.ispf.gov.ua/>
12. Фонд соціального страхування України. - URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ

Автономія місцевого самоврядування фінансова — спроможність адміністративно-територіальних одиниць та їхніх органів самоврядування здійснювати покладені на них законом функції за рахунок власних фінансових джерел.
Акциз специфічний — непрямий податок, що встановлюється за окремими ставками для певних видів товарів.
Акциз універсальний — непрямий податок, що встановлюється як надлишок до загального обороту реалізації товарів (робіт, послуг) за єдиною чи кількома ставками. Може бути у формі податку з продажу (купівлі), податку з обороту чи податку на додану вартість.
Акцизи — непрямі податки на товари і послуги, включені до ціни і сплачувані за рахунок покупців. Збирачами А. є підприємства, що виробляють чи імпортують підакцизні товари або надають послуги, на які нараховуються А. Платниками А. є споживачі. До А. належать акцизний збір і податок на додану вартість (податок з обороту).
Акцизна марка — спеціальний знак, яким маркують алкогольні напої та тютюнові вироби і наявність якого підтверджує сплату акцизного збору, легальність увезення та реалізації цих виробів на території країни.
Акцизний збір — непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари (продукцію), включений до їх ціни. Сплачують А. з виробники й імпортери підакцизних товарів. Ставки А. з. встановлено у відсотках до вартості товарів (продукції) у відпускних цінах, а для імпортних товарів — до митної (закупівельної) вартості з урахуванням митних зборів і мита.
Антиінфляційна політика — комплекс державних заходів, спрямованих на регулювання грошового обігу, зменшення грошової маси, припинення непомірного зростання цін. Є складовою стабілізаційних заходів на макроекономічному рівні. Основними заходами А. п. є: зниження дефіциту державного бюджету; зміна структури бюджету; емісія державних цінних паперів; жорсткість кредитної політики тощо.
Апарат фінансовий — працівники фінансових органів, податкової служби, фінансових відділів чи управлінь підприємств (організацій та установ), міністерстві відомств, які здійснюють функції оперативного управління фінансами.
Аудит — перевірка офіційної бухгалтерської звітності обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти й відповідності чинному законодавству. А. буває зовнішній і внутрішній.
Аудитор — фізична або юридична особа, котра має кваліфікаційний сертифікат на право займатися аудиторською діяльністю на території України та ліцензію на відповідну діяльність. А., який здійснює незалежну експертизу чи контроль за дотриманням встановленого порядку проведення фінансово-господарських операцій, бухгалтерського обліку та звітності, надає консультаційні послуги.
Аудиторська палата України — незалежний, самостійний орган, який функціонує на засадах самоврядування. А. п. У. організовує незалежний

<p>фінансовий контроль: здійснює сертифікацію та ліцензування суб'єктів, що мають намір займатися аудиторською діяльністю, затверджує програми підготовки аудиторів, норми і стандарти аудиту; веде реєстр аудиторських фірм та аудиторів, які надають аудиторські послуги.</p>
<p>Баланс фінансовий — сукупність показників, що відбивають процеси формування використання загальнодержавних, територіальних фінансових ресурсів чи фінансів окремого підприємства, організації, установи. Певна сукупність фінансових балансів становить їх систему.</p>
<p>Баланс фінансових ресурсів території — система показників, що відбиває джерела формування, обсяги, а також напрями використання фінансових ресурсів у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці за певний час, як правило, за рік.</p>
<p>Бюджет — план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.</p>
<p>Бюджети місцевого самоврядування — бюджети територіальних громад, сіл, селищ, міст та їх об'єднань.</p>
<p>Бюджетна класифікація — єдине систематизоване згрупування доходів, видатків (у тому числі кредитування за вирахуванням погашення) та фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.</p>
<p>Бюджетна політика — діяльність щодо формування бюджету держави, його збалансування, розподілу бюджетних коштів тощо.</p>
<p>Бюджетна програма — систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.</p>
<p>Бюджетна резолюція — нормативний документ, який ухвалюється Верховною Радою України. Б. р. окреслює пріоритети бюджетної політики держави на наступний бюджетний рік. Вона є орієнтиром для уряду України під час розроблення проекту державного бюджету і для Верховної Ради України під час розгляду бюджету і законів, що впливають на доходи і видатки державного бюджету. Верховна Рада України приймає Б. р. на наступний рік не пізніше 1 липня поточного року. Питання розроблення та прийняття Б. р. регулюються регламентом Верховної Ради України.</p>
<p>Бюджетна система України — сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.</p>
<p>Бюджетна установа — орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідного державного бюджету чи місцевих бюджетів. Б. у. є неприбутковими.</p>
<p>Бюджетне асигнування — повноваження, надане розпоряднику бюджетних</p>

коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету. В умовах ринкової економіки ця форма фінансового забезпечення як методу фінансового механізму є підпорядкованою самофінансуванню і кредитуванню.

Бюджетне зобов'язання — будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому.

Бюджетне призначення — повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів Бюджетним кодексом, Законом України про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дає змогу надавати бюджетні асигнування.

Бюджетне прогнозування — обґрунтування показників доходів і видатків бюджету на перспективу. Це науково-аналітична стадія розроблення бюджету, в процесі якої визначаються концепція, шляхи її реалізації та основні завдання, які мають бути досягнуті. Б. п. — один із видів економічного прогнозування. За часом поділяється на коротко (1—5 років) та довготермінове (5—10 років). Найпоширенішими його методами є екстраполяція, моделювання, експертні оцінки.

Бюджетне регулювання — система перерозподілу коштів між бюджетами, що полягає в передаванні частини фінансових ресурсів бюджетів вищих рівнів бюджетам нижчих рівнів з метою збалансування останніх.

Бюджетне самофінансування — форма, спосіб забезпечення дохідної частини бюджету дохідними джерелами; забезпечення дохідної частини бюджету відповідно до обов'язків і потреб органу місцевого самоврядування коштами за рахунок фінансових ресурсів, які він самостійно мобілізує на відповідній території.

Бюджетний запит — документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідними обґрунтуваннями щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступний бюджетний рік.

Вексель державної скарбниці (казначейський) — один з видів державних цінних паперів, що є короткотерміновим грошовим зобов'язанням (випускають на термін від 3 до 12 місяців). В. д. с. розповсюджують переважно серед банків та інших юридичних осіб. Доходи власників таких векселів формуються завдяки тому, що їх купують зі знижкою від номінальної вартості, а продають за номінальну вартість. Емітує та погашає В. д. с. центральний банк за дорученням державної скарбниці (казначейства) чи міністерства фінансів.

Видатки бюджету — кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум. В. б. класифікуються за: 1) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки (функціональна класифікація видатків); 2) економічною характеристикою операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки (економічна класифікація видатків); 3) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків); 4) бюджетними програмами (програмна класифікація

видатків).
Виконання бюджету держави — забезпечення повного і своєчасного надходження всіх передбачених у бюджеті доходів і спрямування коштів на фінансування видатків, включених до бюджету. Є основною стадією бюджетного процесу.
Витрати бюджету — видатки бюджету та кошти на погашення основної суми боргу.
Відомча класифікація видатків бюджету — перелік головних розпорядників бюджетних коштів. На її основі Державне казначейство України та місцеві фінансові органи ведуть реєстр усіх розпорядників бюджетних коштів.
Відомчий контроль — форма фінансового контролю, який здійснюється галузевими міністерствами і відомствами щодо підпорядкованих їм підприємств, організацій, установ. Об'єктом В. к. виступає фінансова діяльність підприємств та внутрішньовідомчі розподільні відносини.
Державна позика — форма державного кредиту, коли держава виступає як позичальник. Заборгованість за Д. п. зараховують до суми державного боргу країни.
Державний борг (борг Автономної Республіки Крим чи борг місцевого самоврядування) — загальна сума заборгованості держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави (автономної республіки Крим чи міського самоврядування), включаючи боргові зобов'язання держави (Автономної Республіки Крим чи міських рад), що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору. Величина основної суми державного боргу не повинна перевищувати 60 % фактичного річного обсягу валового внутрішнього продукту України.
Державні видатки — сума коштів, що витрачаються державою в процесі здійснення її фінансової діяльності. Д. в. поділяються на централізовані і децентралізовані.
Державні доходи — сума коштів, що мобілізуються державною на забезпечення своєї діяльності. За рівнем їх розміщення вони поділяються на централізовані і децентралізовані. Централізовані концентруються в бюджеті держави і фондах цільового призначення. Децентралізовані доходи — це доходи державних підприємств, установ, організацій, що формуються переважно за рахунок їхнього прибутку.
Державні фінанси — сукупність розподільно-перерозподільних відносин, що виникають у процесі формування: використання централізованих фондів грошових коштів, призначених для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.
Закон про Державний бюджет України — закон, який затверджує повноваження органам державної влади здійснювати виконання Державного бюджету України протягом бюджетного періоду.
Капітальний борг держави — загальна сума заборгованості й процентів, що мають бути сплачені за позиками.

Міжбюджетні трансфери — кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. М. т. поділяються на: дотацію вирівнювання; субвенцію; кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; інші дотації.

Органи стягнення податків та обов'язкових платежів — податкові, митні та інші державні органи, яким відповідно до закону надано право стягнення до бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) та інших надходжень.

Папери цінні державні — документи, що засвідчують право на власність або належність до державної позики, зокрема акції державних підприємств, облігації державної позики, скарбничі векселі та інші державні зобов'язання. Їх випускають центральний уряд, місцеві органи влади або державні підприємства з метою розміщення позик та мобілізації грошових ресурсів.

Ревізія — метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації; дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності; способом документального викриття недостач, розтрат, привласнень чи крадіжок коштів і матеріальних цінностей; попередження фінансових зловживань. Р. може бути суцільною, що охоплює всі сторони фінансово-господарської діяльності, та вибірковою — перевірка окремої сфери діяльності підприємства. За наслідками Р. складають акт.

Секвестр — тимчасове обмеження асигнувань загального фонду Державного бюджету України у разі недоотримання доходів загального фонду бюджету більш ніж на 15 % від суми, передбаченої розписом державного бюджету на відповідний період.

Фінанси — сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов — і національного багатства.

Фінансова політика держави — комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей. Ф. п. д. — включає як самостійні складові — бюджетну, податкову, кредитну, грошову, валютну, інвестиційну політику, так і певні напрямки в галузі страхування, державного боргу, фондового ринку, співробітництва з міжнародними організаціями та фінансовими інституціями.

Фінансовий менеджмент — процес управління формуванням і використанням фінансових ресурсів на рівні держави, підприємницьких структур, інших господарських об'єднань і громадян, якщо вони здійснюють фінансові операції. Ф. м. це сукупність форм, методів і засобів, за допомогою яких здійснюється управління фінансовими ресурсами.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Назвіть складові частини державних фінансів Франції:

- a) централізовані фінанси;
- b) місцеві фінанси, якими розпоряджаються місцеві органи самоврядування;
- c) соціальне страхування і соціальна допомога;
- d) всі відповіді вірні.

2. Слово “публічний” має такі значення:

- a) прилюдний;
- b) призначений для широкого відвідування, користування; громадський;
- c) стосується до публіки;
- d) всі відповіді вірні.

3. Головним критерієм визначення поняття «публічні фінанси» є:

- a) фінансове забезпечення виконання органами влади різних рівнів функцій держави у широкому розумінні;
- b) характеристики його складових елементів;
- c) критерії права власності; d) необхідність забезпечення публічності.

4. У складі публічних фондів України виокремлюють:

- a) публічні фонди коштів соціального призначення;
- b) публічні фонди коштів місцевого самоврядування;
- c) публічні фонди держави;
- d) всі відповіді вірні.

5. Створення сучасної системи публічних фінансів потребує:

- a) зміни видів та структури державних видатків;
- b) нормативно-правового забезпечення процедур прийняття бюджетних рішень;
- c) створення ефективної системи регулювання міждержавного руху капіталів в умовах інтеграції України до світової фінансової системи;
- d) всі відповіді вірні.

6. Державні фінанси як «сукупність розподільно-перерозподільних відносин, що виникають у процесі формування і використання централізованих фондів грошових коштів, призначених для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій» визначали:

- a) О. Яременко та Ю. Кобилянський;
- b) Ю. Кобилянський та О. Кілієвич;
- c) В.М Опарин, В.М Федосов;
- d) В.М Федосов, Ю. Кобилянський.

7. В умовах ринкової економіки, за визначенням Масгрейва Р.А., до економічних функцій держави належать:

- a) алокаційна;
- b) дистрибутивна;
- c) стабілізаційна;
- d) всі відповіді вірні.

8. Стабілізаційна функція держави характеризує:

- a) підтримання високого рівня зайнятості, стабільності цін та економічного зростання;
- b) надання суспільних благ і послуг та регулювання процесу, що визначає їх склад;
- c) вірна відповідь а та b;
- d) не має вірної відповіді.

9. Назвіть групи видатків, які включає сучасна функціональна класифікація видатків сектору загального державного управління:

- a) громадський порядок та безпека;
- b) економічна діяльність;
- c) культура та релігія;
- d) всі відповіді вірні.

10. Державне господарство – це:

- a) господарство яке має на меті отримання найвищої вигоди, найвищих доходів;
- b) допоміжний засіб реалізації державних цілей зокрема, розвитку добробуту громадян;
- c) вірна відповідь а та b;
- d) не має вірної відповіді.

11. Алокаційна функція держави – це:

- a) коригування ринкового розподілу доходів і майна;
- b) надання суспільних благ і послуг та регулювання процесу, що визначає їх склад;
- c) підтримання високого рівня зайнятості, стабільності цін та економічного зростання;
- d) всі відповіді вірні.

12. Суспільне благо надається:

- a) всім споживачам у різній кількості;
- b) всім споживачам в однаковій кількості;
- c) окремим споживачам у різній кількості;
- d) окремим споживачам в однаковій кількості.

13. З моделі Тібу впливає важливе правило, яке стосується внеску кожного індивіда у виявлення його уподобань. Це правило:

- a) ефективності;
- b) субсидіарності;
- c) еластичності;
- d) еквівалентності.

14. Податки, що надаються у розпорядження місцевим органам влади повинні відповідати таким принципам:

- a) одержуваної вигоди, широкого розподілу податкового навантаження, територіальної прив'язки;
- b) єдності мети, широкого розповсюдження, ефективності;
- c) територіальної прив'язки, зворотного зв'язку, первинності функцій;
- d) одержуваної вигоди, еквівалентності, єдності мети.

15. Вихідним положенням нормативного аналізу функцій уряду в ринковій економіці є:

- a) податкова конкуренція;
- b) низький темп впровадження високих технологій;
- c) ідеальна модель досконалої конкуренції;
- d) більш високі податки та неправдива інформація;
- e) низький рівень життя населення.

16. Ідеальна модель досконалої конкуренції базується на наступних передумовах:

- a) товари і фактори виробництва мають необмежену мобільність;
- b) вхід на ринок і вихід з ринку є вільними;
- c) всі фактори виробництва і товари мають необмежену подільність;
- d) всі відповіді вірні.

17. В умовах ринкової економіки виробництво і розподіл товарів відбуваються з використанням:

- a) збільшення частки іноземного капіталу;
- b) механізму цін;
- c) пропозиції капіталу;
- d) всі відповіді вірні.

18. Характерною ознакою суспільних благ є:

- a) низький рівень життя населення;
- b) ідеальна модель досконалої конкуренції;
- c) відсутності суперництва (конкуренції) у споживанні;
- d) всі відповіді вірні.

19. Інформаційна асиметрія – це:

- a) постійне проведення моніторингу інформаційного простору;
- b) навмисне надання недостовірної або неповної інформації;
- c) ситуація на ринку, при якій інформація доступна лише деяким учасникам ринку;

d) несвоєчасне надання інформації.

20. Економічні суб'єкти за пропозиції суспільних благ та послуг голосують своїми:

- a) ногами;
- b) гаманцями;
- c) руками;
- d) коштами.

21. Принцип еквівалентності використовується у забезпеченні ефективності фінансування місцевих...:

- a) суспільних благ і послуг;
- b) бюджетів;
- c) органів самоврядування;
- d) доходів і видатків.

22. Що може стати причиною макроекономічної нестабільності:

- a) звуження соціальної підтримки населення;
- b) дефіцит бюджету;
- c) значна різниця у рівні доходу;
- d) низький рівень інвестицій.

23. Податки – це:

- a) обов'язкові платежі юридичних осіб до місцевих бюджетів залежно від розміру доходів;
- b) примусові збори, що стягуються відповідно до загальних правових норм без претензії на послугу у відповідь;
- c) еквівалентні платежі до бюджетів усіх рівнів, що мають законодавчу основу;
- d) усі відповіді правильні.

24. Згідно з міжнародними стандартами в державному секторі умовне зобов'язання – це :

- a) можливе зобов'язання, яке є результатом минулих подій і підтверджується настанням певної події, що не контролюється державою;
- b) існуюче зобов'язання, яке є результатом минулих подій, але не відображається як зобов'язання, оскільки залучення державних ресурсів для його виконання є малоймовірним або розмір цього зобов'язання важко визначити;
- c) варіанти а та b правильні;
- d) правильної відповіді не має.

25. Окрім макроекономічних показників, найбільшу небезпеку для державних фінансів Угорщини представляють:

- a) успадковані від старої системи ризику, пов'язані зі слабкістю банківської системи;
- b) високий рівень державних видатків, у тому числі системи охорони здоров'я та

бюджетного дефіциту;

с) державні зобов'язання щодо підтримки суб'єктів господарювання (підприємств, банків, фермерів, експортної діяльності), а також системи пенсійного забезпечення;

д) усі відповіді правильні.

26. За рекомендаціями МВФ виокремлюють такі групи ризиків, як:

а) зміна припущень макроекономічного прогнозу, покладеного в основу розроблення бюджету, та вплив таких змін на дефіцит бюджету і ключові показники доходної та видаткової частин бюджету;

б) умовні зобов'язання;

с) видатки, обсяг яких важко визначити під час формування бюджету;

д) всі відповіді правильні.

27. Що таке горизонтальна справедливість:

а) утримання різних податків з індивідів, що відрізняються платоспроможністю;

б) рівне ставлення до індивідів при їх рівній платоспроможності;

с) правильна відповідь а та б;

д) немає правильної відповіді.

28. До ключових напрямів зменшення ризиків публічних фінансів слід віднести:

а) підвищення ролі держави у розвитку матеріальної інфраструктури завдяки збільшенню інвестиційної складової та зменшенню частки поточних видатків бюджету;

б) зниження витрат на утримання управлінського персоналу;

с) формування соціальних видатків держави шляхом законодавчого скорочення соціальних пільг, привілеїв та виплат, не пов'язаних із соціальним захистом малозабезпечених верств населення;

д) всі відповіді правильні.

29. Для зменшення ризиків публічних фінансів України необхідними є процедури формування та прийняття бюджету, до яких слід віднести:

а) широке професійне обговорення прогнозу макроекономічних показників, які покладено в основу формування бюджету;

б) оцінку бюджетних ризиків;

с) удосконалення процедур прийняття рішень щодо видатків державного бюджету;

д) всі відповіді правильні.

30. Хто показав, що найважливішим мотивом діяльності депутатів та кожної партії є прагнення прийти до влади або залишитися у ній, тоді як вирішення соціальних завдань є лише побічним продуктом боротьби за політичну владу:

а) Е. Б Аткінсон;

б) Й. Шумпетер;

с) А. Сміт;

d) Дж. С. Мілль.

31. Ідею розподілу податкового навантаження, яке має бути прив'язане до платоспроможності, розвиває:

- a) Е. Б. Аткинсон;
- b) Й. Шумпетер;
- c) А. Сміт;
- d) Дж. С. Мілль.

32. Які фактори дозволяють якомога точніше врахувати платоспроможність платника податку:

- a) податок стягується із загального доходу платника податків із застосування єдиної податкової ставки, а не з його окремих частин;
- b) податок розраховується на базі нетто-доходу, тобто доходу за вирахуванням витрат, пов'язаних з його одержанням;
- c) податок на доходи є особистим у тому розумінні, що він враховує особисті обставини платника податків;
- d) всі відповіді правильні.

33. Які можливі варіанти використання принципу платоспроможності:

- a) рівної абсолютної «жертви»;
- b) рівної відносної «жертви»;
- c) рівної граничної «жертви»;
- d) всі відповіді правильні.

34. На місцеві органи влади покладено надання основних видів суспільних благ і послуг, то в цьому випадку бюджетна система є:

- a) централізована;
- b) низькоцентралізована;
- c) середньоцентралізована;
- d) високоцентралізована.

35. Вирівнювання бюджету за видатками у Данії базується на використанні спеціального індексу, в якому враховуються три елементи:

- a) «оцінка» мінімальної суми коштів, необхідних для професійного адміністрування в малому муніципалітеті, демографічні характеристики, соціальні показники;
- b) рівень соціально-економічного розвитку регіону, рівень інфляції, надання дотацій вирівнювання;
- c) ефективність здійснення програм соціального захисту, показник відносної податкоспроможності певного району, кількість мешканців;
- d) показник бюджетної забезпеченості, кількість споживачів соціальних послуг, курс іноземної валюти.

36. Важливою рисою фінської податкової системи є:

- a) місцева влада самостійно встановлює ставки податку на нерухомість;
- b) самостійне встановлення місцевими органами влади додаткових ставок до податку з доходів фізичних осіб;
- c) необмежені права муніципалітетів щодо встановлення ставок на трудові доходи;
- d) місцеві органи стягують лише 5 податків.

37. Близько половини доходів місцевого бюджету Норвегії припадає на:

- a) податкові надходження;
- b) неподаткові надходження;
- c) податки з доходів фізичних осіб;
- d) податки з доходів юридичних осіб.

38. Яким чином Центральний уряд Норвегії впливає на місцеві бюджети:

- a) регулює видатки місцевих бюджетів;
- b) використовує систему розподілу податків;
- c) надає трансферти та субсидії;
- d) поступово знижує ставки податку.

39. Які податки місцевих органів влади Іспанії є загальнообов'язковими:

- a) податки на будівлі та податок на зростання вартості землі у містах;
- b) плата за землю, податок на прибуток;
- c) податок на рухоме та нерухоме майно, податок на доходи підприємств;
- d) податок на нерухомість, податок на бізнес, податок на транспортні засоби.

40. Управління кадастром нерухомості означає:

- a) процес обліку нерухомості в системі відповідного рівня;
- b) характеристику кількості та якості, економічну оцінку нерухомості;
- c) адміністративний процес, який складається з первинної оцінки вартості нерухомості та подальше оновлення такої оцінки;
- d) процес присвоєння унікального номеру нерухомості, що зберігається за нею на весь час її існування.

41. У Норвегії місцеві органи влади можуть самостійно запроваджувати і визначати ставки:

- a) податку на нерухомість;
- b) податку на землю;
- c) податку на власність;
- d) податку на транспортні засоби.

42. Недоліком податку на нерухомість є:

- a) висока ставка податку;
- b) недостатня соціальна справедливість;
- c) значна різниця в доходах населення;
- d) нестабільність.

43. Іспанський податок на підприємницьку діяльність є податком на:

- a) дохід від підприємницької діяльності;
- b) нерухоме майно підприємця;
- c) використання факторів виробництва; d) готову продукцію.

44. Динаміка показників податкової самостійності місцевих органів влади може обумовлюватись:

- a) розширеною відповідальністю за податкові повноваження;
- b) особливостями податкового законодавства;
- c) впливом економічного фактору;
- d) усі відповіді вірні.

45. Місцеве самоврядування як складову державного управління розглядала:

- a) англосаксонська концепція;
- b) європейська континентальна концепція;
- v) змішана концепція; г) всі відповіді вірні.

45. Прибічниками англосаксонської концепції були:

- a) Г. Барабашов;
- b) В. Фадєєв;
- v) Б. Нольде;
- г) Ю. Демків.

46. Первинним суб'єктом місцевого самоврядування є:

- a) сільський голова;
- b) держава;
- v) територіальна громада;
- г) райдержадміністрація.

47. До головних засад господарської теорії не належать:

- a) повноваження місцевого самоврядування поділяються на власні та делеговані;
- b) місцеві справи мають іншу природу, ніж державні;
- v) органи державної влади не мають права втручатися у вирішення самоврядних питань;
- г) органи місцевого самоврядування підпорядковані державній владі, яка визначає їх функції та завдання.

48. В Україні територіальну громаду як первинний суб'єкт місцевого самоврядування визнає:

- a) Бюджетний кодекс України;
- b) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- v) стаття 140 Конституції України;
- г) Податковий кодекс.

49. Представницькими органами у системі місцевого самоврядування є:

- а) ради;
- б) адміністрації;
- в) виконавчі комітети;
- г) управління.

50. До повноважень місцевого самоврядування за рівнем компетенції відносяться:

- а) власні;
- б) договірні;
- в) делеговані;
- г) всі відповіді вірні.

51. Основні напрями і види діяльності органів місцевого самоврядування – це:

- а) завдання місцевого самоврядування;
- б) функції органів місцевого самоврядування;
- в) суб'єкти місцевого самоврядування;
- г) мета органів місцевого самоврядування.

52. Яке з нижче наведених тверджень є вірним:

- а) функції, доручені місцевим органам влади центральною владою – це делеговані;
- б) функції, які цілком передані місцевим органам влади в межах місцевих інтересів – це договірні;
- в) функції, доручені місцевим органам влади центральною владою – це власні;
- г) всі відповіді невірні.

53. Формою реалізації місцевих фінансів є:

- а) інвестиційні фонди;
- б) грошові фонди;
- в) матеріальні фонди;
- г) валютні фонди.

54. Сукупність економічних відносин, які виникають у процесі формування, розподілу і використання фондів фінансових ресурсів для реалізації власних і делегованих функцій та повноважень органів місцевого самоврядування – це:

- а) державні фінанси;
- б) місцеві фінанси;
- в) місцеві бюджети;
- г) місцеві позики.